

ВІДГУК

офіційного опонента

про дисертацію Цимбалова Віктора Сергійовича

«Медична лексика в англійській мові кінця XX – початку XXI століття»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

зі спеціальності 035 Філологія

Сучасний розвиток мовознавства характеризується посиленням уваги до спеціалізованих підсистем мови, зокрема до галузевої термінології, яка забезпечує ефективне функціонування професійної комунікації. Особливе місце серед таких підсистем посідає медична термінологія, що постійно розвивається під впливом науково-технічного прогресу, міжнародної наукової взаємодії та суспільних трансформацій. У зв'язку з цим дослідження медичної лексики англійської мови набуває особливої актуальності як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Дисертаційна робота В. С. Цимбалова присвячена комплексному аналізу медичної лексики англійської мови кінця XX – початку XXI століття. Обрана тема відповідає сучасним тенденціям розвитку лексикології, термінознавства та галузевої лінгвістики, а також сприяє поглибленню знань про закономірності функціонування англомовної медичної терміносистеми.

Актуальність дослідження не викликає сумнівів. У період стрімкого розвитку медичної науки та глобалізації професійної комунікації англійська мова виконує роль міжнародного засобу обміну науковою інформацією. Це зумовлює необхідність системного вивчення медичної лексики, її етимологічних джерел, структурно-семантичних особливостей, словотвірних механізмів і тенденцій розвитку. Важливим є також осмислення процесів неологізації медичної термінології, що особливо активно відбуваються в новітній період.

Дисертацію виконано відповідно до комплексних наукових тем кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського

національного університету імені Олеся Гончара «Лінгвістичні та екстралінгвістичні аспекти вивчення мов» (номер державної реєстрації 0122U001284, 2022–2024 рр.) та «Актуальні питання філологічної науки в контексті диджиталізації» (номер державної реєстрації 0125U002094, 2025–2027 рр.), що підтверджує її зв'язок із пріоритетними напрямками наукових досліджень.

Метою дисертації є різноаспектний лінгвістичний аналіз особливостей медичної лексики англійської мови кінця XX – початку XXI століття. Для досягнення поставленої мети автор сформулював низку взаємопов'язаних завдань, які загалом успішно реалізовано в дослідженні.

Об'єктом дослідження визначено англійську медичну лексику кінця XX – початку XXI століття, а предметом – її етимологічні, морфологічні, лексико-семантичні та функційні особливості.

Теоретико-методологічна база роботи є достатньо широкою та охоплює праці українських і зарубіжних учених із лексикології, термінознавства, медичної лінгвістики та історії англійської мови. Для реалізації поставлених завдань дисертант застосовує комплекс загальнонаукових і спеціальних лінгвістичних методів, що відповідають предмету та меті дослідження.

Наукова новизна дисертації полягає насамперед у комплексному підході до аналізу англомовної медичної лексики, який поєднує етимологічний, морфологічний та лексико-семантичний аспекти її дослідження. Автор здійснив систематизацію джерел формування англомовної медичної термінології, простежив закономірності її розвитку та окреслив сучасні тенденції термінотворення.

Безперечним науковим інтересом відзначаються результати етимологічного аналізу медичної лексики, які дали змогу виявити роль грецького, латинського та германського компонентів у формуванні англомовної медичної терміносистеми. Важливим є також розгляд механізмів адаптації запозичень та їхнього функціонування в сучасній англійській мові.

Теоретичну цінність становлять запропоновані автором узагальнення щодо словотвірної структури медичних термінів, функціонування афіксальних моделей, особливостей синонімічних і антонімічних зв'язків у межах медичної термінології. Дисертант обґрунтовує системний характер англомовної медичної лексики та демонструє її внутрішню структурну організацію.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів у курсах лексикології англійської мови, термінознавства, медичного перекладу, галузевої лінгвістики, а також під час укладання спеціалізованих словників і навчально-методичних матеріалів.

Структура дисертації є логічною та послідовною. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури, списку джерел фактичного матеріалу та додатка.

У першому розділі автор розглядає теоретико-методологічні засади дослідження медичної лексики, уточнює поняттєво-категоріальний апарат роботи та аналізує основні підходи до вивчення термінології.

Другий розділ присвячено історії формування англомовної медичної лексики та її етимологічним характеристикам. Особливу увагу приділено джерелам запозичень і ролі класичних мов у розвитку медичної термінології.

У третьому розділі здійснено аналіз морфологічних і лексико-семантичних особливостей медичної лексики англійської мови. Автор розглядає словотвірні процеси, структуру термінів, особливості синонімії та антонімії, а також пропонує класифікацію медичних лексем.

Четвертий розділ присвячений процесам неологізації в сучасній медичній термінології та авторським пропозиціям щодо творення нових термінів у психологічній підсистемі медичної галузі. Саме цей розділ вирізняється найбільшою дослідницькою оригінальністю та дискусійністю.

Основні результати дисертації належним чином **апробовані** в наукових публікаціях автора, представлені на конференціях різного рівня та відповідають змісту дисертаційної роботи.

Разом із безперечними науковими здобутками дисертація містить окремі положення, які викликають дискусію або потребують додаткового уточнення.

1. Автор декларує комплексний аналіз англомовної медичної лексики кінця XX – початку XXI століття, однак фактична база дослідження переважно ґрунтується на словникових джерелах. У роботі бракує залучення сучасних мовних корпусів та великих масивів автентичного фахового дискурсу, що могло б підсилити репрезентативність отриманих результатів і надати дослідженню більшої емпіричної вагомості.

2. По-друге, певну дискусію викликає положення про функціонування англійської медичної термінології як відносно замкненої системи. Аналіз фактичного матеріалу, навпаки, демонструє її динамічний характер, активну взаємодію із суміжними термінологічними підсистемами та високу сприйнятливості до інноваційних процесів. У цьому аспекті доцільним могло б бути залучення засад лінгвосинергетичної методології, яка трактує мовні системи як відкриті структури, здатні до самоорганізації та розвитку внаслідок взаємодії численних зовнішніх і внутрішніх факторів. Такий підхід сприяв би більш ґрунтовному теоретичному осмисленню виявлених у дисертації процесів розвитку медичної лексики.

3. По-третє, запропонована автором концепція «оптимістично-позитивного семантичного моделювання» у сфері психологічної термінології викликає науковий інтерес, однак її теоретичне підґрунтя та практична ефективність потребують ширшої аргументації. Насамперед дискусійним залишається питання про можливість системного впровадження таких неологізмів у професійний медичний дискурс без попередньої фахової апробації серед медичних працівників і психологів.

4. По-четверте, висунута в роботі гіпотеза про потенційний вплив термінологічного номінування на психоемоційне сприйняття та перебіг окремих станів людини має міждисциплінарний характер і виходить за межі суто лінгвістичного аналізу. У зв'язку з цим окремі висновки потребують додаткового підтвердження даними психолінгвістичних досліджень.

5. Четвертий розділ дисертації виходить за межі традиційного описового аналізу терміносистеми та набуває виразного проєктувального характеру. Запропоновані автором психолого-медичні неологізми становлять безперечний науковий інтерес як результат термінотворчого моделювання, проте їхній статус як одиниць медичної лексики поки що залишається гіпотетичним, оскільки вони не засвідчені сучасною англомовною фаховою практикою. У зв'язку з цим виникає низка запитань методологічного характеру.

Насамперед недостатньо чітко окреслено критерії виокремлення тих концептів, які автор вважає лакунарними та такими, що потребують нової номінації. З тексту роботи не завжди зрозуміло, на підставі яких лінгвістичних, когнітивних або комунікативних параметрів встановлювалася відсутність відповідних позначень у чинній англомовній психологічній та медичній термінології. Дискусійним видається і питання, чи справді деякі з запропонованих автором новотворів номінують нові наукові поняття, чи радше пропонують альтернативне переосмислення вже наявних концептів.

Крім того, окремі неологізми характеризуються певною морфологічною штучністю та недостатньою прозорістю внутрішньої форми. Так, запропонований термін *hilfounder* на позначення пацієнта утворено шляхом поєднання елементів різного мовного походження (англ. *help*, нім. *Hilfe*, англ. *found*) і мотивовано передусім прагматичною ідеєю позитивного впливу на процес одужання, а не реальними потребами термінологічної системи. Аналогічно, неологізм *hidentity* («прихована ідентичність») утворений на основі контамінації *hide* та *identity*, однак потребує додаткового обґрунтування щодо переваг перед уже наявними поняттями психологічного дискурсу. Певні сумніви викликає також запропонований раніше неологізм *somesoul* на позначення індивідуальності, семантична мотивація якого може бути неоднозначно інтерпретована носіями мови.

Видається, що для підтвердження життєздатності таких новотворів доцільно було б залучити елементи експериментальної верифікації

(опитування фахівців, психолінгвістичне тестування, аналіз потенційної зрозумілості для носіїв мови тощо). Тому окремі висновки щодо комунікативної ефективності та перспектив упровадження запропонованих неологізмів наразі мають радше прогностичний характер і потребують подальшої емпіричної перевірки.

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний характер і не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи. Дисертація Цимбалова Віктора Сергійовича «Медична лексика в англійській мові кінця XX – початку XXI століття» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на належному теоретичному та методологічному рівні. Отримані результати характеризуються науковою новизною, мають теоретичне та практичне значення для розвитку сучасного мовознавства.

За актуальністю теми, рівнем наукової новизни, ступенем обґрунтованості положень і висновків, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів дисертаційна **робота відповідає вимогам** «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 зі змінами). Здобувач Цимбалов Віктор Сергійович заслуговує на присудження йому **наукового ступеня доктора філософії** з галузі знань 03 – «Гуманітарні науки» зі спеціальності 035 Філологія.

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської філології та лінгводидактики Запорізького національного університету

Ельдар ВЕРЕМЧУК

ВЧЕНІЙ СЕКРЕТАР
Запорізький національний
університет

Ельдар Веремчук
Микола Трохименко

